

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2025/96
Karar Sayısı : 2025/150
Karar Tarihi : 10/7/2025

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 15. Ceza Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle değiştirilen (2) numaralı fıkrasının üçüncü ve dördüncü cümlelerinin Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Sanık hakkında çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçundan açılan davada itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı 252. maddesi şöyledir:

“Basit yargılama usulünde itiraz

Madde 252 – (Mülga: 2/7/2012-6352/105 md.) (Başlığı ile Birlikte Yeniden Düzenleme: 17/10/2019-7188/25 md.)

(1) 251 inci madde uyarınca verilen hükümlere karşı itiraz edilebilir. Süresi içinde itiraz edilmeyen hükümler kesinleşir.

(2) (Değişik: 2/3/2024-7499/17 md.) İtiraz üzerine hükmü veren mahkemece dosya, o yerde birden fazla asliye ceza mahkemesi bulunması hâlinde tevzi kriterlerine göre belirlenen asliye ceza mahkemesine gönderilir ve bu mahkemece duruşma açılarak genel hükümlere göre yargılamaya devam olunur. Tek asliye ceza mahkemesinin bulunduğu yerlerde ise, aynı mahkemede yetkili başka bir hakim varsa bu hakim tarafından; aksi hâlde adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonu başkanınca görevlendirilen hakim tarafından duruşma açılır ve genel hükümlere göre yargılamaya devam olunur. Taraflar gelmese bile duruşma yapılır ve yokluklarında 223 üncü madde uyarınca hüküm verilebilir. Taraflara gönderilecek davetivede bu husus yazılır. Duruşmadan önce itirazdan vazgeçilmesi hâlinde duruşma yapılmaz ve itiraz edilmemiş sayılır.

(3) (Değişik: 2/3/2024-7499/17 md.) Mahkeme, ikinci fıkra uyarınca hüküm verirken, 251 inci madde kapsamında basit yargılama usulüne göre verilen hükümle bağlı değildir. Ancak, itirazın sanık dışındaki kişiler tarafından yapıldığı hâllerde 251 inci maddenin üçüncü fıkrası uyarınca indirim uygulanır.

(4) (Değişik: 2/3/2024-7499/17 md.) İtiraz üzerine verilen hükmün sanık lehine olması hâlinde, bu hususların itiraz etmemiş olan diğer sanıklara da uygulanma olanağı varsa bu sanıklar da itiraz etmiş gibi verilen kararlardan yararlanır.

(5) (Değişik:2/3/2024-7499/17 md.) İkinci fıkraya uyarınca verilen hükümlere karşı genel hükümlere göre kanun yoluna başvurulabilir.

(6) (Değişik:2/3/2024-7499/17 md.) Birinci fıkradaki itirazın, süresinde yapılmadığı veya kanun yoluna başvuru hakkı bulunmayan tarafından yapıldığı mahkemesince değerlendirildiğinde dosya, 268 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderilir. Mercii bu sebepler yönünden incelemesini yapar ve kararını gereği için mahkemesine gönderir.

(7) (Ek:2/3/2024-7499/17 md.) Birinci fıkradaki itirazın, yargılama giderine, vekâlet ücretine veya maddi hataya ilişkin olması hâlinde 268 inci maddenin ikinci fıkrası hükmü uygulanır. Mercii bu sebepler yönünden incelemesini yapar ve kararını gereği için mahkemesine gönderir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın katılımlarıyla 22/4/2025 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Ahmet Hakan SOYTÜRK tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. Basit yargılama usulü ceza usul hukukunda kovuşturma aşamasına özgü genel yargılama usulüne alternatif olarak ilk kez 5271 sayılı Kanun'un 251. ve 252. maddelerinin yeniden düzenlenmesiyle ihdas edilmiştir. Anılan Kanun'un 251. maddesinde basit yargılama usulünün uygulanma şartlarına, 252. maddesinde ise itiraza ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

4. Basit yargılama usulü, adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarla sınırlı olmak üzere uygulanabilen istisnai bir muhakeme yoludur. Söz konusu usulün uygulanması için öncelikle soruşturma aşamasında toplanan delillere göre hâkimin vicdani kanaate ulaşması gerekir. Delillerin vicdani kanaatin oluşması için yeterli olup olmadığı esasa ilişkin olarak karar verilmeye kadar hâkim tarafından değerlendirilebilecektir. Nitekim Kanun'un 251. maddesinin (6) numaralı fıkrasında mahkemece gerekli görülmesi hâlinde hüküm verilmeye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebileceği düzenlenmiştir.

5. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında asliye ceza mahkemesince iddianamenin kabulünden sonra 175. maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca duruşma günü belirlenmeden önce basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebileceği, duruşma günü belirlendikten sonra ise söz konusu usulün uygulanmayacağı belirtilmiştir.

6. Maddenin (2) numaralı fıkrasına göre basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilmesi hâlinde tebligatta mahkemece duruşma yapılmaksızın hüküm verilebileceği belirtilmek suretiyle iddianamenin sanık, mağdur ve şikâyetçiye tebliğ edilerek tarafların beyan ve savunmalarını iki hafta içinde yazılı olarak bildirmeleri istenecektir. Mahkemenin bu süreçte toplanması gereken belgeleri, ilgili kurum ve kuruluşlardan talep etmesi mümkündür.

7. (3) ve (4) numaralı fıkralarda ise taraflara beyan ve savunma için verilen süre dolduktan sonra mahkemece duruşma yapılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 61. maddesi dikkate alınmak suretiyle 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesinde belirtilen kararlardan birine hükmedilebileceği, mahkûmiyet kararı verildiği takdirde sonuç cezanın dörtte bir oranında indirileceği, koşullarının bulunması hâlinde mahkemece kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilebileceği veya hapis cezasının ertelenebileceği ya da uygulanmasına sanık tarafından yazılı olarak karşı çıkılmaması kaydıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebileceği belirtilmiştir. (5) numaralı fıkraya göre de hükümde itiraz usulü ile itirazın sonuçlarının belirtilmesi gerekmektedir.

8. (7) ve (8) numaralı fıkralarda basit yargılama usulünün yaş küçüklüğü ve akıl hastalığı hâlleri ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar hakkında uygulanmayacağı, yine suçun basit yargılama usulü kapsamında olmayan başka bir suçla birlikte işlenmesi hâlinde de basit yargılama usulüne göre karar verilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

9. Söz konusu Kanun'un 252. maddesinde basit yargılama usulü kapsamında verilen hükme karşı yapılacak itiraza ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında basit yargılama usulüne göre verilen kararın itiraza tabi olduğu, süresi içinde itiraz edilmeyen hükümlerin kesinleşeceği belirtilmiştir. Maddenin (6) ve (7) numaralı fıkralarında itirazın, süresinde yapılmadığının ya da kanun yoluna başvuru hakkı bulunmayan kişiler tarafından yapıldığının mahkemece değerlendirildiği durumlarda veya itirazın yargılama gideri, vekâlet ücreti ya da maddi hataya ilişkin olduğu hâllerde dosyanın 268. maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca itirazı incelemeye yetkili merciye gönderileceği, merciin bu sebepler yönünden incelemesini yaparak kararını, gereği için mahkemesine göndereceği öngörülmüştür.

10. 252. maddenin (2) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinde yöntemine uygun olarak yapılan itiraz üzerine hükmü veren mahkemece dosyanın o yerde birden fazla asliye ceza mahkemesinin bulunması hâlinde tevzi ölçütlerine göre belirlenen asliye ceza mahkemesine gönderileceği, tek asliye ceza mahkemesinin bulunduğu yerlerde ise yargılamanın aynı mahkemede yetkili başka bir hâkim varsa bu hâkim tarafından, aksi hâlde adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonu başkanınca görevlendirilen hâkim tarafından duruşma açılarak yargılamaya genel hükümlere göre devam edileceği hükme bağlanmıştır.

11. Anılan fıkranın itiraz konusu üçüncü ve dördüncü cümlelerinde tarafların duruşmaya gelmemesinin yokluklarında 223. madde uyarınca hüküm verilmesine engel olmayacağı ancak taraflara gönderilecek davetiyede duruşmaya gelmemeleri hâlinde yokluklarında karar verilebileceği hususuna yer verilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Dolayısıyla Kanun'un 251. maddesi kapsamında verilen hükme itiraz edilmesi üzerine genel yargılama usulüne göre duruşma açılacağı ancak tarafların duruşmaya katılmaması hâlinde itiraz konusu kurallar uyarınca sanığın sorgusu yapılmadan, mağdur ve müştekinin de huzurda beyanları alınmadan yokluklarında karar verilebileceği ve uyuşmazlığın bu suretle sona erdirilebileceği anlaşılmaktadır. Fıkranın beşinci cümlesinde ise duruşmadan önce basit yargılamaya verilen hükme itirazdan vazgeçilmesi hâlinde duruşma yapılmayacağı ve hükme itiraz edilmemiş sayılacağı düzenlenmiştir.

12. 252. maddenin (3) numaralı fıkrasında mahkemenin itiraz üzerine karar verirken basit yargılama usulüne göre verdiği hükümle bağlı olmadığı ancak itirazın sanık dışındaki kişiler tarafından yapıldığı hâllerde 251. maddenin (3) numaralı fıkrası uyarınca sanığın cezasından dörtte bir oranında yapılan indirimin korunacağı belirtilmiştir.

13. (4) ve (5) numaralı fıkralarda itiraz üzerine sanık lehine verilen hükmün itiraz etmemiş olan diğer sanıklara uygulanma imkânının bulunması hâlinde bu sanıkların da karardan yararlanacakları, itiraz üzerine verilen karara karşı genel hükümlere göre istinaf ya da temyiz kanun yoluna başvurulabileceği hükme bağlanmıştır.

B. İtirazın Gerekçesi

14. Başvuru kararında özetle; tarafların duruşmada hazır bulunmasının savunma hakkının gerçek ve etkin şekilde kullanılmasına işlerlik kazandıracağı, itiraz konusu kurallar uyarınca sanığın basit yargılama usulüyle verilen hükme itirazı üzerine yapılan yargılamada duruşmaya gelmemesi hâlinde yokluğunda kovuşturma işlemlerine devam edilerek savunması alınmaksızın yargılamanın sona erdirilmesine imkân tanınmasının yargılama boyunca sorgusu yapılmadan kişilerin cezalandırılmasına ya da suçluluk tespitine dayalı başka hükümlerin verilmesine neden olabileceği, bu durumun hukuk devleti ilkesi ve adil yargılanma hakkıyla bağdaşmadığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

16. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" hükmüne yer verilerek suretiyle adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 36. maddesine "*...adil yargılanma...*" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede ise taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır (AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/7/2019, § 21).

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (Sözleşme) açıkça düzenlenmemesine rağmen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında Sözleşme'nin 6. maddesinin amaç ve hedefleri bir bütün olarak gözetildiğinde suç isnadı altında olan bir kimsenin yargılamaya katılma hakkının bulunduğu kabul edilmektedir. Sözleşme'nin 6. maddesi sanığa duruşmaya fiilen katılma hakkı tanımaktadır (*Stanford/Birleşik Krallık*, B. No: 16757/90, 23/2/1994, § 26).

18. Sanığın duruşmada hazır bulunma hakkı hem savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamakta hem de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine işlerlik kazandırmaktadır. Anılan hak sadece duruşmada hazır bulunmayı değil duruşma sürecini dinlemeyi, takip etmeyi, iddia/savunmaları destekleyecek delil ve argümanları ileri sürmeyi de içerir. Dolayısıyla duruşmada hazır bulunma hakkının sanığın yargılamaya etkili katılması ile doğrudan ilişkisi vardır (*Şehriyan Çoban* [GK], B. No: 2017/22672, 6/2/2020, § 74).

19. Ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması, hukuk devletinin temel ilkelerindendir. Savunma, ceza adaletinin hakkaniyete uygun olarak gerçekleşmesini sağlayan unsurlardan biridir (AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/7/2019, § 18).

20. İtiraz konusu kurallar, basit yargılama usulü kapsamında verilen karara itiraz üzerine genel hükümlere göre yapılacak yargılamada mahkemece durumu sanık, mağdur ve müştekiye açıklayan davetiye tebliğ edilmek suretiyle -gelmemeleri hâlinde- yokluklarında duruşma yapılarak davanın bitirilmesine imkân tanıyarak sanığın duruşmada hazır bulunma ve savunma hakkına, dolayısıyla adil yargılanma hakkına sınırlama getirmektedir.

21. Anayasa'nın 13. maddesinde *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."* hükmüne yer verilmiştir. Buna göre adil yargılanma hakkına getirilen sınırlamanın kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine ve ölçülülük ilkesine uygun olması gerekir.

22. Adil yargılanma hakkına getirilen sınırlamalarda dikkate alınacak öncelikli ölçüt, sınırlamanın kanunla yapılmasıdır. Ancak Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

23. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

24. Kuralların da yer aldığı maddede basit yargılama usulüne itiraz üzerine yapılacak yargılamada duruşma usulünün açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralların belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu, bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

25. Öte yandan Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamanın Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun olması gerekir. Anayasa'nın 36. maddesinde adil yargılanma hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da o hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları olduğu kabul edilmektedir. Bunun yanında Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler, özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir.

26. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde güvenceye bağlanan adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri de makul sürede yargılanma hakkıdır. Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*" denilmek suretiyle davaların makul süre içinde bitirilmesi gerekliliği belirtilmiştir. Bu ilke gereğince devletin yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin önlemler alması gerekir.

27. Kurallarla usulüne uygun tebligata rağmen duruşmada hazır bulunmayan sanığın yokluğunda duruşma yapılarak yargılamanın sona erdirilmesine imkân tanınmasının davaların makul sürede sonuçlandırılarak ceza yargılama sisteminin hızlı ve etkin bir şekilde işlemesine katkı sunduğu, böylelikle kuralların anayasal bağlamda meşru bir amaç taşıdığı anlaşılmaktadır.

28. Adil yargılanma hakkına sınırlama getiren kuralların Anayasa'ya aykırı olmaması için kanunilik ve meşru amaç şartlarını taşıması yeterli olmayıp aynı zamanda ölçülü olması gerekir. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan *ölçülülük* ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmışının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

29. Kurallar uyarınca sanığa bu durum bildirilmek suretiyle duruşmaya katılmadığı takdirde yokluğunda yargılamaya devam edilerek karar verilmesinin söz konusu meşru amaca ulaşma bakımından elverişli olduğu açıktır.

30. Kanun koyucunun Anayasa'da öngörülen temel ilke ve güvencelere bağlı kalmak şartıyla kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla ceza miktarı itibarıyla nispeten hafif nitelikte suçlarla ilgili uyuşmazlıklarda genel yargılama usulünde öngörülen birtakım usule ilişkin güvencelerden vazgeçilerek karar verilmesine imkân tanıyan düzenlemeler yapması konusunda geniş takdir yetkisinin bulunduğu gözetildiğinde kurallarda öngörülen yöntemin söz konusu meşru amaca ulaşmak bakımından gerekli olmadığı da söylenemez.

31. Kuralların orantılılığı değerlendirilirken ceza muhakemesi hukukunda sanığın genel olarak savunma hakkının nasıl düzenlendiğinin, anılan haktan feragatin mümkün olup olmadığının, feragatin mümkün olduğu hâllerde savunma için asgari usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığının belirlenmesi gerekir.

32. 5271 sayılı Kanun'un 193. maddesine göre hazır bulunmayan sanık hakkında ilke olarak duruşma yapılmaz, sorgusu yapılmamış ise mahkûmiyet, ceza verilmesine yer olmadığı ve güvenlik tedbiri kararları verilemez. Bununla birlikte anılan Kanun'un 195. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre suç, yalnız veya birlikte adli para cezasını veya müsadereyi gerektirmekte ise sanık gelmese bile duruşma yapılabilir. 194. maddenin (2) numaralı fıkrasında ise sanık savunur veya ara vermeyi izleyen oturuma gelmezse önceden savunması alınmış olmak ve artık hazır bulunmasına mahkemece gerek görülmemek şartıyla dava sanığın yokluğunda bitirilebilir. Ayrıca 196. maddenin (1) numaralı fıkrasında sanığın daha önce savunması alınmış olmak kaydıyla talep üzerine duruşmada hazır bulunmaktan bağışık tutulmasına imkân tanınmıştır.

33. Anılan hükümler gözetildiğinde ceza muhakemesi sistemimizde ilke olarak sanık duruşmadan bağışık tutulmayı talep etse, diğer bir ifadeyle duruşmaya bizzat katılma ve bizzat savunma hakkından açıkça feragat etse dahi sorgusu yapılmamış olan sanığın yokluğunda yargılama yapıp mahkûmiyet, ceza verilmesine yer olmadığı ve güvenlik tedbiri kararları verilmek suretiyle yargılamanın sonlandırılmasına imkân tanınmadığı anlaşılmaktadır (AYM, E.2023/163, K.2024/57, 22/2/2024, § 80).

34. Kanun koyucu kurallarla bu genel ilkeden ayrılarak belirli ağırlıktaki suçlar yönünden sanığa bu durum bildirilmek kaydıyla sanığın yokluğunda yargılama faaliyetinin yapılmasına ve 223. madde uyarınca -mahkûmiyet ve güvenlik tedbirleri de dâhil olmak üzere- hüküm verilmesine yönelik bir düzenleme yapmıştır.

35. Anayasa'nın 36. maddesinde kişilerin adil yargılanma hakkının güvencelerinden feragat etmesini geçersiz kılan açık bir hüküm yer almamaktadır. Feragat açık biçimde yapılabileceği gibi zımnen de yapılabilir. Ne var ki adil yargılanma hakkının güvencelerinden feragat edilmesinin anayasal yönden geçerli görülebilmesi için ilgili güvenceden feragat edilmesini meşru olmaktan çıkaran üstün bir kamu yararının bulunmaması gerekir. Yine söz konusu haktan feragat edildiğinin tereddüde yer vermeyecek ölçüde anlaşılır olması ve feragat sürecinde ilgili tarafa asgari usul güvencelerinin sağlanması zorunludur. Bu bağlamda zımnen feragatte kişinin söz konusu eylemlerinin sonuçlarını makul olarak öngörebileceğinin ortaya konulması da gerekmektedir. Dolayısıyla ceza muhakemesinde hem bir hak hem de bir yükümlülük olarak öngörülen sanığın duruşmada hazır bulunma ve savunma haklarından belirli şartlar altında feragat edilebilmesi mümkündür (bazı farklarla birlikte bkz. AYM, E.2022/145, K.2023/59, 22/3/2023, §§ 22, 23; *Nurettin Balta* [1. B.], B. No: 2016/10023, 28/12/2021, § 45).

36. Anayasa Mahkemesi duruşmalı yargılanma hakkından açıkça veya zımnen feragat edilebileceğini, kişinin duruşma yapılmasına ilişkin olarak talepte bulunmamasının ya da talebini sürdürmemesinin zımnen feragat olarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir (*Aziz Ağırılı* [1. B.], B. No: 2013/1377, 25/3/2015, § 25).

37. AİHM de Sözleşme'nin 6. maddesinin lafzı ve ruhu itibarıyla bir kişinin adil yargılanma hakkının güvencelerinden açık veya zımni olarak vazgeçmesini engellemediğini belirtmiştir. Ancak feragat için belirli şartların gerçekleşmesi aranmaktadır. Bu kapsamda vazgeçme iradesinin açık bir şekilde ortaya konulması (bilerek ve akılcıca feragat), feragatte konu meselenin önemi ile orantılı olarak asgari usul güvencelerinin sağlanması ve feragatin kamu yararına aykırı olmaması gerekmektedir (*Pfeifer ve Plankl/Avusturya*, B. No: 10802/84,

25/2/1992, § 37; *Hermi/İtalya* [BD], B. No:18114/02, 18/10/2006, § 73). AİHM'e göre kişinin yargılama hakkının güvencelerinden zımni olarak vazgeçtiğinin kabul edilmesi için davranışının sonuçları makul bir şekilde öngörülebilir olmalıdır (*Hermi/İtalya* [BD], § 74; *Sejdovic/ İtalya* [BD], B. No: 56581/00, 1/3/2006, § 87).

38. Kurallarda sanığa gönderilecek davetiyede duruşmaya gelmemesi hâlinde yokluğunda genel hükümlere göre yargılamaya devam edilerek 223. madde uyarınca hüküm verileceğinin yazılacağı belirtilmiştir.

39. Bu kapsamda 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre usulüne uygun şekilde yapılacak tebligat, suçlamanın niteliği ile dosyadaki bilgi, belge ve delillerden sanığın haberdar edilmesi konusunda yeterli güvenceye sahiptir. 5271 sayılı Kanun'un 149. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 150. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan şüpheli veya sanığın soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafî yardımından yararlanabileceği, şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafî seçmesinin isteneceği, şüpheli veya sanığın müdafî seçebilecek durumda olmadığını beyan etmesi ve talebi hâlinde bir müdafinin görevlendirileceğine ilişkin düzenlemelerin varlığı karşısında sanığın etkili savunma için müdafî yardımından yararlanmasının mümkün olduğu anlaşılmaktadır (AYM, E.2020/79, K.2023/113, 22/6/2023, § 137).

40. Bu bağlamda kurallar uyarınca sanığa yapılacak tebligatın duruşma tarihi ile sanığın duruşmaya gelmemesi hâlinde yapılacak muhakeme işlemlerinin neler olabileceğini içerdiği, ilgili haktan feragatin sonuçlarının makul bir şekilde öngörülebilir olduğu ve sanığa etkili bildirim yapılması hususunda asgari usul güvencelerinin sağlandığı anlaşılmaktadır.

41. Anılan Kanun'un 252. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesi uyarınca itiraz sonrası yapılan yargılamada mahkeme hüküm verirken Kanun'un 251. maddesi kapsamında basit yargılama usulüne göre verdiği kararla bağlı değildir. Bununla birlikte mahkemenin sanığın yokluğunda yapacağı duruşmada yalnızca basit yargılama usulünün uygulanabileceği bir suçtan yargılamaya devam edebileceği, anılan usul kapsamında olmayan bir suç söz konusu olduğunda ya da usul kapsamında olmakla birlikte suç isnadının hukuki niteliğinde değişiklik meydana geldiğinde sanığa bu durum bildirilmeksizin yokluğunda uyuşmazlığın sona erdirilmesinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda 226. madde uyarınca suç niteliğinin değiştiğine ilişkin olarak sanığa ve varsa müdafisine bildirim yapılacağı, değişen suç niteliğine göre basit yargılama usulünün uygulanamayacağı bir suç söz konusu olduğunda mahkemece yargılamaya genel hükümlere göre devam edileceği açıktır.

42. Yine kurallarda sanığın yokluğunda hüküm verilebilmesi hususunda mahkemeye takdir yetkisinin tanındığı, başka bir deyişle basit yargılama usulü kapsamında yer almakla birlikte suçların niteliği ve toplanan delillere göre uyuşmazlığın çözümünde sanığın beyanlarının alınmasının gerekli olup olmadığının itiraz sonrası yapılacak yargılamanın her aşamasında ve olağan kanun yollarında resen değerlendirilebileceği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kurallar uyarınca genel usul hükümlerine göre yargılama sürecinin yürütülmesinin de mümkün olduğu, bu yönüyle duruşmaya gelmeyen sanığın yokluğunda karar verilmesini zorunlu kılan bir durumun bulunmadığı ortadadır.

43. Adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçların basit yargılama usulü kapsamında yer aldığı dikkate alındığında basit

yargılama usulüne göre yapılan yargılamaların sonuçları itibarıyla kamu menfaati üzerinde önemli bir etki doğurmayacağı açıktır. Dolayısıyla kurallar kapsamında sanığın haberdar edilmesine rağmen duruşmaya katılmayarak adil yargılanma hakkının güvencelerinden feragat etmesine geçerlilik tanınmamasını gerektirecek üstün bir kamu yararının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla kurallarla adil yargılanma hakkına orantısız, dolayısıyla ölçüsüz bir sınırlama getirildiği söylenemez.

44. Öte yandan kurallar, basit yargılama usulü kapsamında verilen karara itiraz üzerine genel hükümlere göre yapılacak yargılamada mağdur ve müştekinin yokluklarında duruşma yapılarak davanın bitirilmesine imkân tanıdığından kuralların anılan kişiler yönünden de incelenmesi gerekir.

45. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

46. Anayasa'nın 142. maddesinde "*Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.*" hükmüne yer verilmiştir. Buna göre yargılama usulüne ilişkin kuralların belirlenmesi ve bu konuda ihtiyaç duyulan düzenlemelerin yapılması, bu kapsamda ceza yargılamasında duruşma aşamasında hazır bulunacak taraflar ile hangi hâllerde tarafların yokluğunda duruşma yapılarak hüküm verilebileceğinin belirlenmesi anayasal ilke ve sınırlar içinde kanun koyucunun takdirindedir.

47. Kanun koyucu, takdir yetkisi kapsamındaki bu düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle de bağlıdır. Bu ilke gereğince bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da ölçülülük ilkesi gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur (AYM, E.2021/18, K.2022/97, 8/9/2022, § 20).

48. Kuralların kanuniliği, meşru amacı ve -tarafların niteliğine uygun düştüğü ölçüde- ölçülülüğüne ilişkin olarak sanık yönünden belirtilen gerekçeler mağdur ve müşteki bakımından da geçerlidir.

49. Diğer yandan Kanun'un 234., 235. ve 236. maddelerinde mağdur ile şikâyetçinin hakları ile davet ve dinlenilme usulleri düzenlenmiştir. Söz konusu maddelerde anılan kişilerin vekil yardımından yararlanmalarına imkân tanındığı, duruşmadan haberdar edilme ile davaya katılma haklarının bulunduğu, bizzat veya vekil vasıtası ile kovuşturma evresinde tutanak ve belgelerden örnek isteyebilecekleri, davaya katılmış olmak koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma imkânına sahip oldukları anlaşılmaktadır.

50. Söz konusu imkânlar ise kurallar uyarınca mağdur ve müştekinin yokluğunda duruşmaya devam edilerek hüküm kurulabilmesi sebebiyle ortaya çıkabilecek dezavantajlı durumlara karşı dengeleyici niteliktedir. Dolayısıyla kuralların mağdur ve müştekiye katlanamayacağı bir külfet yüklediği, kurallarla ulaşılmak istenen amaç arasında makul olmayan bir dengesizliğin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralların hukuk devleti ilkesinin bir unsuru olan ölçülülük ilkesine aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

51. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen 252. maddesinin 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle değiştirilen (2) numaralı fıkrasının üçüncü ve dördüncü cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE 10/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI